

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

Datums skatāms laika zīmogā Nr. 1-8/1
Uz 04.02.2022. 02-01.7/14e

Centrālā vēlēšanu komisija
cvk@cvk.lv

Par viedokļa sniegšanu

Latvijas Republikas tiesībsargs ir saņēmis Centrālās vēlēšanu komisijas vēstuli, kurā komisija lūdz sniegt viedokli, vai Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 78.panta izpratnē likumprojekts “Likums par vakcinācijas pret Covid – 19 brīvprātīgumu” (turpmāk – likumprojekts) pēc formas vai satura ir pilnīgi izstrādāts.

Centrālajā vēlēšanu komisijā, ar nolūku vākt vēlētāju parakstus, lai ierosinātu tautas nobalsošanu, ir iesniegts likumprojekts “Likums par vakcinācijas pret Covid – 19 brīvprātīgumu”, kas paredz sekojošo:

“1.pants. Likuma mērķis ir nodrošināt vakcinācijas pret Covid-19 un tā paveidiem pieejamību un brīvprātīgumu.

2.pants. Valsts nodrošina vakcīnu pret Covid-19 un tā paveidiem pieejamību bez maksas visiem, kuri to vēlas.

3.pants. Aizliegts noteikt jebkādus ierobežojumus cilvēka tiesībām un brīvībām, balstoties uz Covid-19 un tā paveidu vakcīnas vai saistītu medikamentu saņemšanas vai nesaņemšanas fakta.

4.pants. Ar šī likuma spēkā stāšanos spēku zaudē normas, kas paredz ierobežojumu noteikšanu, balstoties uz Covid-19 un tā paveidu vakcīnas vai saistītu medikamentu saņemšanas vai nesaņemšanas fakta.”

Likuma “Par tautas nobalsošanu, likumu ierosināšanu un Eiropas pilsoņu iniciatīvu” 23.panta piektā daļa noteic, ka Centrālā vēlēšanu komisija atsaka likumprojekta vai Satversmes grozījumu projekta reģistrāciju, ja:

- 1) iniciatīvas grupa neatbilst šā panta otrās daļas prasībām;
- 2) likumprojekts vai Satversmes grozījumu projekts pēc formas vai satura nav pilnībā izstrādāts.

Atbilstoši Centrālās vēlēšanu komisijas izteiktajam lūgumam, tiesībsargs par izstrādātā likumprojekta atbilstību Satversmes 78.pantā iekļautajam kritērijam – pilnīgi izstrādāts projekts – sniedz sekojošu viedokli.

[1] Satversmes 78.pants noteic: *“Ne mazāk kā vienai desmitai daļai vēlētāju ir tiesība iesniegt Valsts Prezidentam pilnīgi izstrādātu Satversmes grozījumu projektu vai likuma projektu, kuru Prezidents nodod Saeimai. Ja Saeima to nepieņem bez pārgrozījumiem pēc satura, tad tas ir nododams tautas nobalsošanai.”*

Satversmes 78.pants garantē noteiktam pilsoņu kopumam – ne mazāk kā vienai desmitajai daļai vēlētāju – tiesības iesniegt Satversmes grozījumu projektu.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka, lai noskaidrotu, kas uzskatāms par pilnīgi izstrādātu likumprojektu vai Satversmes grozījumu projektu no formas viedokļa, likumprojekta iesniedzējs var vadīties no likumprojektu noformēšanai izvirzītajām prasībām. Savukārt noskaidrojot, kādām prasībām jāatbilst likumprojektam vai Satversmes grozījumu projektam, lai tas būtu uzskatāms par pilnīgi izstrādātu no satura viedokļa, likumprojekta iesniedzējs var vadīties no Satversmes normām un šo normu interpretācijas, ko sniegusi Satversmes tiesa.¹

No Satversmes tiesas secinātā izriet, ka likumprojektu nevar uzskatīt par pilnīgi izstrādātu no satura viedokļa, ja tas paredz izlemt tādus jautājumus, kuri vispār ar likumu nav regulējami; pieņemšanas gadījumā tas nonāktu pretrunā ar Satversmē ietvertajām normām, principiem un vērtībām; kā arī nonāktu pretrunā ar Latvijas starptautiskajām saistībām².

Likumprojekts atzīstams par pilnīgi izstrādātu tad, ja tas iekļaujas Latvijas tiesību sistēmā. Savukārt tas nozīmē, ka likumprojektam jābūt izstrādātam atbilstoši Latvijā atzītajai juridiskajai tehnikai. Latvijas tiesību sistēma ir hierarhiski organizēta un balstās uz pamatprincipu, ka konstitūcijai ir visaugstākais juridiskais spēks. Tās pašas prasības, kas ir saistošas Saeimai, lielā mērā attiecināmas arī uz vēlētāju sagatavotu likumprojektu.³

Arī Venēcijas komisija ir paredzējusi, ka tautas nobalsošanai nododamajam likumprojektam jāatbilst augstāka juridiskā spēka tiesību normām, starptautiskajām tiesībām un Eiropas Padomes principiem (demokrātija, cilvēktiesības un tiesiska valsts). Likumprojekti, kas neatbilst šiem nosacījumiem, nebūtu nododami tautas nobalsošanai⁴.

No minētā izriet, ka likumprojekts, lai tas būtu uzskatāms par pilnīgi izstrādātu no satura viedokļa, nedrīkst nonākt pretrunā ar Satversmes normām, Latvijas starptautiskajām saistībām, kā arī vispārējiem tiesību principiem un šo normu interpretācijai, kuru sniegusi Satversmes tiesa vai cita kompetenta institūcija. Tāpat likumprojektam ir jāiekļaujas Latvijas tiesību sistēmā.

[2] Judikatūrā ir nostiprināts, ka pilsoņu kopuma iniciēts likuma grozījumu projekts, arī Satversmes grozījumu projekts ir likuma projekts. Tādēļ tam jāatbilst tiem

¹ Satversmes tiesas 2012.gada 19.decembra lēmums “Par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2012-03-01”. Latvijas Vēstnesis, 200, 20.12.2012.

² Satversmes tiesas 2013.gada 18.decembra spriedums lietā Nr.2013-06-01. Latvijas Vēstnesis, 250, 20.12.2013.

³ Satversmes tiesas 2012.gada 19.decembra lēmums “Par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2012-03-01”. Latvijas Vēstnesis, 200, 20.12.2012.

⁴ Code of Good Practice on Referendums, CDL-AD(2007)008rev, Venice, 16-17 March 2007, point III.3. <http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD%282007%29008-e>, citēts Satversmes tiesas 2013.gada 18.decembra spriedumā lietā Nr.2013-06-01, 13.2.punkts. Latvijas Vēstnesis, 250, 20.12.2013.

pašiem kritērijiem, kuriem jāatbilst jebkuram normatīvajam aktam, lai tas būtu piemērojams. Likumprojekts, uzsākot tautas likumdošanas iniciatīvas īstenošanu, tiek virzīts noteiktā kārtībā līdz tā pieņemšanai Saeimā vai izlemšanai tautas nobalsošanā. Tādējādi likumprojekta saturam un kvalitātei jau sākotnēji jābūt tādai, ka tas ir tiesiski derīgs, lai par to balsotu Saeima vai tauta.⁵

Tā kā iniciatīvas grupas iesniegtā likumprojekta tekstu turpmākajā procesā vairs nevar grozīt, ir jānodrošina tas, lai tautas nobalsošanai netiktu virzīts tāds projekts, kas ir pretrunā ar demokrātiskas un tiesiskas valsts pamatvērtībām. Turklāt Saeimas izraudzītajam vēlētajū likumdošanas iniciatīvas īstenošanas mehānismam jānodrošina tas, lai minētajām vērtībām neatbilstoša likumprojekta virzība tiktu apturēta pēc iespējas savlaicīgi. Ja tautas nobalsošanai regulāri tiktu nodoti nekvalitatīvi vai nekonstitucionāli likumprojekti, tad tiktu nivelēta pati vēlētajū likumdošanas iniciatīvas ideja un ar laiku varētu samazināties vēlētajū pilsoniskā aktivitāte.⁶

Augstākā tiesa, izskatot sūdzības par atteikumu reģistrēt likumprojektu, ir norādījusi, ka, pārbaudot, vai iesniegtais projekts ir pilnīgi izstrādāts, jāvērtē, vai tas gan pēc formas, gan satura atbilst likumprojekta izstrādei izvirzītajām prasībām.⁷

[3] Pirmais kritērijs – projektam jābūt pilnīgi izstrādātam pēc formas. Saskaņā ar Saeimas Kārtības ruļļa 79.panta pirmās daļas 5.punktu arī pilsoņu kopuma iesniegtajam likuma projektam jābūt noformētam likumprojekta veidā.

Vienlaikus jāņem vērā, ka formālajām prasībām ir jābūt tikai tik augstām, lai izslēgtu tādus projektus, kuru piemērojamība formālu trūkumu dēļ nav iespējama, piemēram, projekts nav noformēts kā likumprojekts, projekta teksts saturiski ir nesaprotams, tekstā ir loģiskas kļūdas u.tml.⁸

Juridiskās tehnikas prasības normatīvo aktu projektu sagatavošanai ir noteiktas Ministru kabineta 2009.gada 3.februāra noteikumos Nr.108 “Normatīvo aktu projektu sagatavošanas noteikumi” (turpmāk – Noteikumi Nr.108).

Likumprojekta nosaukuma veidošanas pamatprincipi ir noteikti Noteikumu Nr.108 6. un 7.punktā. Proti, likumprojekta nosaukumu veido iespējami īsu un atbilstošu likumprojekta saturam. Likumprojekta nosaukumu veido no vārdiem, kas atklāj likumprojekta saturu, un noslēdz ar vārdu “likums” (Noteikumu 6.punkts). Ja, izmantojot šo noteikumu 6.punktā minēto paņēmieni, nav iespējams izveidot stilistiski pareizu likumprojekta nosaukumu, to sāk ar vārdu “par” un tad raksta vārdus, kas atklāj likumprojekta saturu. Vārdu “likums” nosaukumā neietver (Noteikumu 7.punkts).

Tādējādi var secināt, ka iesniegtā likumprojekta nosaukums nav izveidots atbilstoši, taču, tiesībsarga ieskatā, minētais trūkums ir uzskatāms par tādu, kuru ir iespējams novērst.

Tāpat, tiesībsarga ieskatā, nav ievērots Noteikumu Nr.108 27.punkts, kas noteic, ka likumprojektā, ja nepieciešams, raksta pārejas noteikumus. Pārejas noteikumos nosaka pārejas kārtību no pastāvošā tiesiskā regulējuma uz jauno tiesisko regulējumu. Pārejas noteikumos neietver normas, kas darbojas pastāvīgi.

⁵ Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2020.gada 2.marta spriedums lietā Nr.SA-1/2020.

⁶ Satversmes tiesas 2013.gada 18.decembra spriedums lietā Nr.2013-06-01. Latvijas Vēstnesis, 250, 20.12.2013.

⁷ Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2014.gada 28.marta spriedums lietā Nr.SA-3/2014; Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2020.gada 2.marta spriedums lietā Nr.SA-1/2020.

⁸ Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2014.gada 28.marta spriedums lietā Nr.SA-3/2014.

[4] Otrais kritērijs – projektam jābūt pilnīgi izstrādātam pēc satura. Augstākā tiesa ir atzinusi, ka projekts nav pilnīgi izstrādāts, ja tas radītu pretrunu tiesību sistēmā, jo īpaši, ja tas neatbilstu Satversmes normām (ne vien Satversmes tekstam, bet arī nerakstītajiem vispārējiem tiesību principiem un pamatvērtībām, uz kurām Satversme balstās).⁹

Lai tiesību sistēma varētu funkcionēt, būtu efektīva un piemērojama, tā nedrīkst būt pretrunīga. Tai jābūt iekšēji saskanīgai. Tādēļ jebkuram likumam pēc sava satura ir jāiekļaujas tiesību sistēmā, tas nevar būt pretrunā ar juridiskā spēka hierarhijā augstākām vai prioritāri piemērojamām tiesību nomām. Tas nozīmē, ka likumam, pielietojot atzīto tiesību piemērošanas, it sevišķi interpretācijas metodoloģiju, ir jābūt piemērojamam, neradot pretrunu ar juridiskā spēka hierarhijā augstākām vai prioritāri piemērojamām tiesību normām.¹⁰

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tiesību normām ir jābūt savstarpēji saskaņotām un harmoniski jādabojas visas sistēmas ietvaros. Tiesību normu piemērošanā jāievēro gan racionāla likumdevēja princips, gan tiesību sistēmas vienotības princips. Proti, likumdevējs pieņem savstarpēji saskaņotas tiesību normas, kas harmoniski darbojas visas tiesību sistēmas ietvaros, turklāt dažādos normatīvajos aktos ietvertas tiesību normas ir jāinterpretē kā vienotu tiesību sistēmu veidojošas.¹¹

[4.1] Likumprojekta 1.pantā ir definēts likuma mērķis, proti, - nodrošināt vakcinācijas pret Covid-19 un tā paveidiem pieejamību un brīvprātīgumu. Savukārt likumprojekta 2.pants noteic, ka valsts nodrošina vakcīnu pret Covid-19 un tā paveidiem pieejamību bez maksas visiem, kuri to vēlas.

Visupirms jāatzīmē, ka veselības aprūpes finansēšanas sistēmas vispārīgos principus un struktūru un regulē valsts obligātās veselības apdrošināšanas finansiālo un organizatorisko struktūru regulē Veselības aprūpes finansēšanas likums. To personu loks, kurām ir tiesības uz valsts finansētu veselības aprūpi, tostarp, arī valsts apmaksātu vakcināciju pret Covid-19 infekciju, ir noteikts Veselības aprūpes finansēšanas likuma 9.pantā¹².

Epidemioloģiskās drošības likums paredz vakcināciju kā epidemioloģiskās drošības sistēmas sastāvdaļu, nosaka tās organizācijas pamatprincipus, vispārīgos noteikumus, obligāti vakcinējamo personu loku, atbildīgās institūcijas, vakcinācijas nosacījumus un uzraudzības principus.¹³ Atbilstoši likumā noteiktajam, vakcinācija (potēšana) ir specifisks profilakses pasākums, lai, ievadot vakcīnu, ierosinātu vai uzturētu organisma neuzņēmību pret kādu infekcijas slimību. Tāpat Epidemioloģiskās drošības likums paredz Ministru kabinetam deleģējumu noteikt infekcijas slimības, pret kurām personas vakcinējamas obligāti, kā arī šīs vakcinācijas kārtību un vakcinējamo personu loku¹⁴.

⁹ Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2014.gada 28.marta spriedums lietā Nr.SA-3/2014., Latvijas Republikas Satversmes komentāri. V nodaļa. Likumdošana. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 287.lpp.

¹⁰ Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2014.gada 28.marta spriedums lietā Nr.SA-3/2014.

¹¹ Satversmes tiesas 2017.gada 25.marta sprieduma lietā Nr.2016-07-01. Latvijas Vēstnesis, 52, 10.03.2017.

¹² Veselības aprūpes finansēšanas likums, 9. pants. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/296188#p9>

¹³ Veselības ministrijas viedoklis "Par likumprojektu "Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē"". Pieejams: https://www.cvk.lv/uploads/files/Dokumenti/VMvest_190821.pdf

¹⁴ Epidemioloģiskās drošības likums, 30. pants. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/52951#p30>

Savukārt jautājumi, kas skar vakcinācijas pret Covid-19 vispārējos principus, ir noregulēti Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likumā. Tas noteic vakcinācijas organizāciju, pieejamību, tostarp prioritāri vakcinējamām grupām, vakcinācijas informācijas sistēmu, apliecināšanas sistēmu. Citastarp Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 49.⁴pantā likumdevējs ir paplašinājis to personu loku, kurām ir tiesības saņemt valsts apmaksātu vakcināciju pret Covid-19 infekciju¹⁵.

Kārtība, kādā veicama vakcinācija pret Covid-19 infekciju, vakcinējamo personu loks un citi ar vakcināciju saistīti jautājumi ir konkretizēti Ministru kabineta 2021.gada 28.septembra noteikumos Nr.662 "Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai".

Līdz ar to visi jautājumi, kas skar vakcināciju un tās pieejamību Latvijas iedzīvotājiem, jau tiek regulēti veselības aprūpes nozares speciālajos likumos. Lai gan likumdevējs ir centies maksimāli plaši noteikt to personu loku, kurām ir tiesības saņemt valsts apmaksātu vakcināciju pret Covid-19 infekciju, likumprojektā iekļautā norma, kas paredz, ka valsts nodrošina vakcīnu pret Covid-19 un tā paveidiem pieejamību bez maksas visiem, kuri to vēlas, būtu pretrunā esošajām tiesību normām, kas nodrošina Latvijas iedzīvotājiem saņemt valsts apmaksātu vakcināciju pret Covid-19 infekciju.

Tāpat jāatzīmē, ka vispārīgi pacientu tiesības ir noteiktas Pacientu tiesību likumā. Pacientu tiesību likuma 6.panta pirmā daļa noteic, ka ārstniecība ir pieļaujama, ja pacients devis tai informēto piekrišanu. Pacientam ir tiesības pirms informētās piekrišanas došanas uzdot jautājumus un saņemt atbildes. Savukārt minētā panta ceturtnā daļa noteic, ka pacientam ir tiesības atteikties no ārstniecības pirms tās uzsākšanas, no ārstniecībā izmantojamās metodes, neatsakoties no ārstniecības kopumā, vai atteikties no ārstniecības tās laikā. Arī Epidemioloģiskās drošības likums noteic, ka ārstnieciskas manipulācijas fiziskajai personai var veikt ar tās informēto piekrišanu¹⁶.

Savukārt saskaņā ar Ministru kabineta 2000.gada 26.septembra noteikumu Nr.330 "Vakcinācijas noteikumi" (turpmāk – Vakcinācijas noteikumi) 22., 28. un 39.punktu vakcinējamai personai ir tiesības atteikties no vakcinācijas.

Tādējādi jau šobrīd personai ir tiesības atteikties no vakcinācijas kopumā vai tikai no vakcinācijas pret Covid-19 infekciju.

[4.2] Ar likumprojekta 3.pantu ir paredzēts aizliegt noteikt jebkādas ierobežojumus cilvēka tiesībām un brīvībām, balstoties uz Covid-19 un tā paveidu vakcīnas vai saistītu medikamentu saņemšanas vai nesaņemšanas fakta.

Likumprojekta anotācijā iniciatīvas autori ir norādījuši, ka likums par Covid-19 vakcinācijas brīvprātīgumu nepieciešams, lai Latvijas tauta tiešā veidā izlemtu - vai Covid-19, un citu šī vīrusa paveidu gadījumā, vakcīnas vai citu saistīto medikamentu saņemšanas vai nesaņemšanas parametrs var būt par pamatu, lai ierobežotu cilvēku darba, izglītības, publisku vietu un pasākumu apmeklēšanas, pakalpojumu pieejamības un citas tiesības.

Tiesību zinātnē ir nostiprināts, ka lielākā daļa Satversmē noteikto pamattiesību, tostarp, tiesības izvēlēties nodarbošanos, tiesības uz izglītību u.c., nav absolūtas, un, pastāvot noteiktiem apstākļiem, valsts var tās ierobežot. Satversme ir vienots veselums,

¹⁵ Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likums, 49.⁴ pants. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/315278#p49_4

¹⁶ Epidemioloģiskās drošības likums, 24. panta 2.¹daļa. <https://likumi.lv/ta/id/52951#p24>

un tajā ietvertās normas tulkojamas sistēmiski. Pieņēmums, ka Satversmē paredzētajām katras konkrētas personas tiesībām vispār nevar noteikt ierobežojumus, nonāktu pretrunā gan ar citos Satversmes pantos garantētajām citu personu pamattiesībām, gan ar Satversmes 89.pantā noteikto valsts pienākumu aizsargāt personas pamattiesības.¹⁷

Cilvēktiesību ierobežošanas kontekstā ir pieņemta vienota metodoloģija, kādā veidā tiek pārbaudīts, vai paredzētais pamattiesību ierobežojums ir attaisnojams. Tā ir akceptēta daudzu valstu konstitucionālajās tiesībās.¹⁸ Arī Satversme garantēto pamattiesību ierobežojumu attaisnojamība pamatā tiek pārbaudīta pēc šīs metodes. Lai noskaidrotu, vai cilvēktiesību ierobežojums ir attaisnojams, ir nepieciešams izvērtēt, vai attiecīgais ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu, vai tam ir leģitīms mērķis un vai tas ir nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā, proti, vai ierobežojums ir sociāli nepieciešams, vai tas atbilst šai nepieciešamībai un ir ar to samērīgs.¹⁹

Tādējādi gan Satversme kopumā un konkrēti tās 116.pants pieļauj noteikt pamattiesību ierobežojumu. Attiecīgi, ierobežojumam ir jābūt noteiktam ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu, tam ir jābūt leģitīmam mērķim un samērīgam.

Tiesībsarga ieskatā, norma, kas paredzētu absolūtu aizliegumu noteikt ierobežojumus cilvēka tiesību un brīvību ierobežojumiem, pamatojoties uz epidemioloģiskiem apsvērumiem, varētu pārkāpt citu personu vai pat visas sabiedrības tiesības uz veselības aizsardzību.

Epidemioloģiskās drošības pasākumi darba vidē ir regulēti Epidemioloģiskās drošības likumā. Personas, kuras tiek nodarbinātas ar iespējamu risku citu cilvēku veselībai saistītos darbos, šādos darbos (arī mācību prakses laikā) aizliegts nodarbināt, ja radušās aizdomas par personas inficēšanos ar infekcijas slimību, bet bīstamas infekcijas slimības gadījumā ar iespējamu risku citu cilvēku veselībai saistītos darbos aizliegts nodarbināt arī personas, par kurām ir radušās epidemioloģiski pamatotas aizdomas, ka tās ir atradušās paaugstināta inficēšanās riska apstākļos, vai personas, kuras Slimību profilakses un kontroles centra epidemiologs ir noteicis kā kontaktpersonas²⁰. Arī saskaņā ar Darba likuma 58.panta trešajā daļā noteikto darba devējam ir tiesības atstādināt darbinieku no darba, cita starpā, gadījumos, kad darbinieka neatstādināšana no darba var kaitēt viņa paša vai trešo personu drošībai un veselībai.

Tāpat jāatzīmē, ka jau šobrīd Vakcinācijas noteikumi paredz obligātu vakcināciju atsevišķās profesijās nodarbinātām personām²¹. Proti, arodinfekcijas (infekcijas slimība, ar kuru cilvēks var inficēties, ja, pildot darba pienākumus, viņš nonāk saskarē ar bioloģiskas izcelsmes materiāliem, kuri satur vai var saturēt infekcijas slimību izraisītājus, kā arī ar slimības izraisītāju pārnēsātājiem, infekciozām personām vai dzīvniekiem) novēršanai darbiniekus obligāti vakcinē pret šādām infekcijas slimībām: B

¹⁷ Sk., piem., Satversmes tiesas 2002.gada 22.oktobra spriedumu lietā Nr.2002-04-03. Latvijas Vēstnesis, 154, 24.10.2002. un Satversmes tiesas 2008.gada 21.oktobra spriedumu lietā Nr.2008-02-01. Latvijas Vēstnesis, 166, 24.10.2008.

¹⁸ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011. 745.lpp.

¹⁹ Sk., piem., Satversmes tiesas 2005.gada 26.janvāra spriedumu lietā Nr.2004-17-01. Latvijas Vēstnesis, 16, 28.01.2005.

²⁰ Epidemioloģiskās drošības likums, 34. pants. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/52951#p34>

²¹ Ministru kabineta 2000. gada 26. septembra noteikumi Nr. 330 "Vakcinācijas noteikumi". IV nodaļa. Pieejami: <https://likumi.lv/ta/id/11215>

hepatītu, trakumsērgu, ērcu encefalītu un dzeltenu drudzi. Tas nozīmē, ka obligātas vakcinācijas prasības neizpildīšana var būt par pamatu personas tiesību uz nodarbinātību ierobežošanai.

Tādējādi, tiesībsarga ieskatā, aizliegums darba tiesību jomā noteikt “jebkādas ierobežojumus”, kas balstīti uz epidemioloģiskās drošības apsvērumiem, nonāktu pretrunā Epidemioloģiskās drošības likumā un Darba likumā ietvertajām tiesību normām.

[4.3] Likumprojekta 4.pants paredz, ka ar šī likuma spēkā stāšanos spēku zaudē normas, kas paredz ierobežojumu noteikšanu, balstoties uz Covid-19 un tā paveidu vakcīnas vai saistītu medikamentu saņemšanas vai nesaņemšanas fakta.

Likumprojekta anotācijā norādīts, ka uz likumprojekta iesniegšanas brīdi nav iespējams paredzēt, cik ātri tiks savākti nepieciešamie paraksti, ar ko notiktu likumprojekta tālāka virzība, un kāda būs normatīvo aktu bāze uz šī likuma pieņemšanas brīdi, tādēļ likumprojekts ir papildināts ar 4.pantu. Iniciatīvas autori ir norādījuši, ka nepieciešams pieņemt jaunu speciālo likumu, jo spēkā esošie normatīvie akti, kas uz doto brīdi nosaka dažādus cilvēktiesību ierobežojumus saistībā ar Covid-19 izplatību, var tikt grozīti īsā laika posmā, bet process, kurā Centrālā vēlēšanu komisija izskata jebkura normatīvā akta grozījumu iniciatīvu, var ilgt pusotru mēnesi, kam jāpierēķina klāt parakstu savākšanu un tautas nobalsošanas izsludināšanas laika periodu, kas kopumā ātrākais ir pusgads, kad tiek pieņemts likumprojekts. Ja Latvijas tauta lemtu, ka šo likumu ir jāpieņem, Latvijas Republikas Saeima un Ministru kabinets, esošos un topošos normatīvos aktus par šo jautājumu, savas kompetences ietvaros, pakārtotu šim speciālajam likumam.

Prasība iesniegt pilnīgi izstrādātu likumprojektu ir pamatota ar to, ka Saeima vai tauta, ja seko tautas nobalsošana, likumprojektu var tikai pieņemt vai noraidīt. Tajā neko vairs nevar papildināt.²²

Arī pilsoņu likumdošanas iniciatīvas ietvaros iesniegta likumprojekta tekstam ir jābūt formulētam tā, lai jebkurai personai, kas izdara izvēli par parakstīšanos par to, būtu nepārprotami skaidrs, kas likumprojektā ir rakstīts, kas ar to ir domāts un kāds ir tā mērķis. Ja likumprojekta teksts ir uzrakstīts tā, ka tas nav nepārprotami skaidrs tiesību piemērotājiem pat no tiesību normu interpretācijas viedokļa, tad vēl jo vairāk šāds teksts nevar būt nepārprotami skaidrs personām bez juridiskām zināšanām.²³ Arī Satversmes tiesa ir atzinusi, ka likumdevēja konstitucionālais pienākums noteikt pietiekami skaidru regulējumu vēlētāju likumdošanas iniciatīvas un tautas nobalsošanas īstenošanai nebūtu izpildīts, ja vēlētājiem, pat konsultējoties ar juridiskās palīdzības sniedzēju, nebūtu iespējas gūt pietiekamu priekšstatu par apstrīdētajās normās noteiktajām prasībām²⁴.

Tiesībsarga ieskatā likumprojekta 4.pantu nevar uzskatīt par skaidri un saprotami noformulētu, jo tas neļauj paredzēt precīzu tā piemērošanas rezultātu. Turklāt, ja no minētās normas izriet pilnvarojums Ministru kabinetam, tam ir jābūt attiecīgi noformulētam. Proti, Ministru kabinetam ir jāzina, kā rīkoties likuma pieņemšanas gadījumā.

²² Latvijas Republikas Satversmes komentāri. V nodaļa. Likumdošana. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 285.lpp.

²³ Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2020.gada 2.marta spriedums lietā Nr.SA-1/2020.

²⁴ Satversmes tiesas 2012.gada 19.decembra lēmums lietā Nr. 2012-03-01. Latvijas Vēstnesis, 200, 20.12.2012.

Līdz ar to tiesībsargs uzskata, ka iesniegtais likumprojekts nav pilnīgi izstrādāts pēc formas un satura, jo tas ir pretrunīgs, saturiski nesaprotams un neiekļaujas tiesību sistēmā.

Apkopojot iepriekš norādīto, tiesībsargs uzskata, ka Centrālajā vēlēšanu komisijā iesniegtais likumprojekts “Likums par vakcinācijas pret Covid-19 brīvprātīgumu” nav uzskatāms par pilnībā izstrādātu pēc tā satura, līdz ar to tas neatbilst Satversmes 78.pantā ietvertajam nosacījumam iesniegt pilnīgi izstrādātu Satversmes grozījumu projektu.

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu